

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7.

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Skav.Oppskr. av: Torleiv Larssen,(adresse): Håkvik, Skjømnes.Fylke: Nordland.Herad: Ankenes.Bygdelag: Indre Ofoten.Gard: Håkvik, Skjømnes, m. fl.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Når det no er tale om slike forslag som bl. a. skogen for skaffet, bli nok hjelpefor og nödfor brükt som samnaon. Men den tid disse forslag var nyttel, var neppe nödfor brükt. - Det künne ikke stemme med värderingen av forslagene, - for så vidt som de må ansees å ha vart reguläre forslag under hele innföringen.

Imtil for omkring 65 år siden var det nok almindelig at slike hjelpeforlag, fra bl. a. skogen, blev nyttel her. Etter den tid fallt brüken mer og mer bort. - Övergangen artet seg nok som en innskränkning av brüken, slik at det siste var at den slags hjelpefor - særlig skav - blev jitt "småkräturan" - "smal'n" (säu og gut).

I markebygden var skav enno for 30-35 år siden også brükt som kuför. No er sikkert all brük av disse forslag opphört.

2. Nei, det er ikke kjent at det her har vart noe samnaon for slike forslag: - Skav, heit (fiskt björkeris), brom (de tynneste greinkvister av rogn), törket laür -

- (i band - „kjömmur“ og „reppa - lauv“; ja, det skal ha vart den som samlet lauv ved å rake sammen nedfellslauv i skogen)
3. „Å skave“, „og skjær“, „og skov“, „og har skava“.
 4. Forslaget var her benevnt som skav. - Viser forøvrig til svarit under pkt. 1.
 5. Rogn, aspe, „via“, selja, hegg, bjerk. - Det er de lauvtruslag som finnes her - umtatt older, som ikke har vart brukt til skav. Furu - „forra“ - er det her så lite av at det ikke kan ha vart spørsmål om å hogge den for skaving. Rogna er holdt for å være den beste til skav.
 6. Rogna er her skav. - „hi skav, flure skave, den skava, de skaven“ „Skav“ er enno mest brukt her, og det er meget trolig at rogn ikke var kjent her tidligere. Skavåsen, Skavlia, Skavhågen (fjell - hågen) er vanlige navn her.
 7. Nei, men kanskje har man hatt et rim. - En mann - nær 80 år, som fikk høre rimet i spørrelista, mente å minnes at hans gamle farbror hadde et liknende; det var særlig siste strofen: hegg sett meg i legg, som syntes å virke gjensjinnende, men

han guide ikke å komme etter det.
(Denne farbroren var av ofot-slett og
født i Ofoten).

8. Ja. I „gammel dagen“ var det skikk-
en her at hushjelpene gikk ute en tid
på dagen, inntil vinteren for alvor
kom. Dyrene ble ført med høy inne,
men det ble nok regnet med at de
tok til seg noe ute; - det måtte
jo for det vesentligste bli ris. Etter
at så hushjelpene var blitt satt inn
for godt, begynte færingen med skav.
Det er nok riktig at skav som del
av fôr økte utover vår-vinteren,
etterhvert som høystålene minket.
Målen å gi skavt på har vel variert
en del. - Det kunne bli gitt som
et etter-mål om formiddagen, blannet
med „reppa-lauv“; men også blannet
med høy og som hovedmål, - det var
vel når det var riktig „smått med høy“.
Skavt kunne også bli gitt å blannet.
Olderbark var ikke holdt for egnet til skav.

9. Skav - og da først og fremst av „skava“-
rogn - var regnet for et godt fôr
også til melkekyr.
Det neste å sette inn her, er at det
er nevnt at det mentes melke fikk
gulere farge av skav.

10. De som hadde nok av skav (rogn) å
ta til i skogen sin, kunne vel kjøre

heime noen lass skav-ved på fjørbu-
luren, attåt brenslit - vinterbeden.

Mens de som hadde lite av skav, asp,
via og selja, og måtte bruke bjerke skav
for det meste, tok skavved av det
heimkjörte brensel.

11. Noen særskilt benømming for det å hente
skavved har det sikkert ikke vært her.
(Her «kjörte de i skogen etter ved/skavved»,
eller «drög heime ved»).
12. Skavved.
13. Nei, ordet er ikke kjent.
14. Svar er gitt under pkt. 10. Den nevnte
skikken er ikke kjent.
15. Det vanlige var at de holdt til inne
i stua med skavinga; men når det
ble mot våren - med lange, lyse dager
og mildvær - blev det nok skava i
vedskjæen, eller ute.
16. De brukte «skavvel» til å skave med,
og den var spesielt laget til dette bruk.
«Skavveln» var et «handbä» som
vel oftest var heimlaget, av en gam-
mel jø. (Utrende vises ved vedlagte
skisse).

17. 18. 19. Etter det som kan sluttet av foreliggende opplysninger, må det ha vært mest almindelig her å kappe skarveden i lengder på ca. 65 - 75 cm.

Den som skov satt - på krakk eller stol. „Skarkjeppeu“, som holdtes med ei hand og rett opp - ned, stod på det ene kneet. For å spare bukse satt han som skara enten med fangskinn eller en sammenlagt sekk e. l. over kneet. „Skarvelu“ kunne ikke føres helt ned på kjeppeu, så denne måtte endesnøres for å bli ferdig skåret.

Man brukte å ha skarkjeppeu ca. 150 cm. lang. Disse blev satt med enden mot golvet, ellers foregikk skavinga slik det er nevnt for de korte kjipper. Var kjeppeu så grov at korken blev tung å ta med ei hand, blev den reist mot en vegg, og begge hender kunne brukes på „skarvelu“.

Fra en gård som mest brukte skao, er det fortalt at også lengre skarkjipper bruktes; tykkelsen og tyngden var egnetlig det bestemte for kjippens lengde. Her var det „småglüntan“ som utførte skavinga. Kjeppeu lå på golvet og „glüntan“ lå på kne - „omskreus“ over kjeppeu og skov.

Dit er ikke kjent at skaving av besje - ved foregikk på annen måte enn ved å reise ståuren mot en vegg.

Til skaving av hejved nyttas her mest bandkniv.

Særskilt sillekrakk for skaving vites ikke å ha vært brukt her.

20. Skarved eller skarvjepp.

21. Borken nevnes for skarv. Særskilt navn for små borkeliter er ikke kjent her.

22. Nei, her var det ingen regel at bare tynne kjepper skulle skaves. Om skarvedens lengde - se under sp. 17.

23. „Skjeovel“ (ens uttale i entall og flertall)

24. Borken i sin helhet - inn til veden - blev skava av.

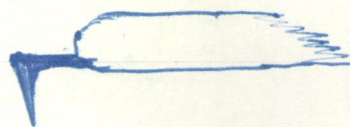
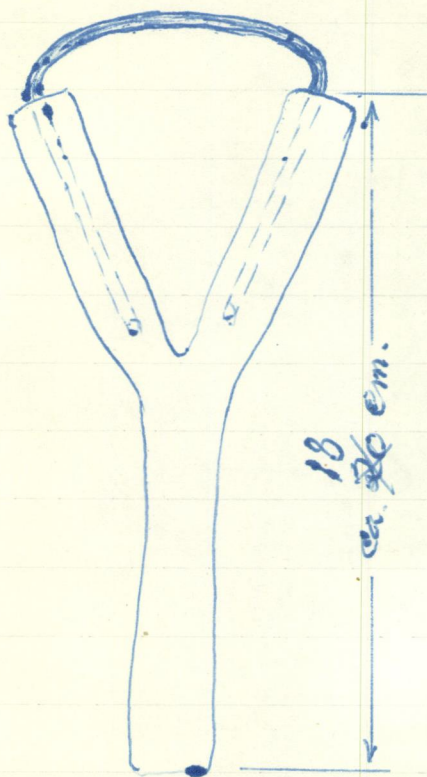
Fra en gård er nevnt at bjørkeborken blev skava av i flere lag.

25. Til „bakaromved“ og „tennved“.

26. Se senere under sp. 1.

Til sp. 8: Skave måtte minst ha ligget natta om, for det blev gitt degner, - det var „for sterkt“ å gi hell forskt.

Skarvel

Jabakken danner tange, som bøyes opp i endene.

